

Universitatea „Babeș-Bolyai”
Facultatea de Istorie și Filosofie

***Izvoare vizuale și literare: artă, literatură, film, ca izvor pentru istoria
Europei Centrale***

- curs facultativ -

(pentru studenții de la specializările Istorie, Arheologie, Istoria artei, Arhivistică, Biblioteconomie și știința informării, Studii iudaice, Relații internaționale și studii europene, Studii de securitate)
(an universitar 2008-2009)

Codul disciplinei: HIR3151

Numărul de credite: 5

Locul de desfășurare: luni, orele 18-20, sala „Vătășianu” (clădirea Echinox)

Titular: conf.univ. Ionuț Costea, lector univ. dr. Vlad Țoca, lector univ. dr. Radu Mârza

Ore de consultații: -

Contact: costea78@yahoo.co.uk, vladvtoaca@yahoo.com, rmarza@yahoo.com

I. Descrierea disciplinei

Cursul pornește de la premisa diversității surselor documentare pe care istoricul le poate folosi, atrăgând atenția în mod special asupra celor vizuale și literare. Sursele vizuale (pictura modernă, ilustrațiile de carte, fotografia de artă, fotografia de presă, timbrul, bancnota, cartea poștală) sunt de multe ori obiecte de uz cotidian (timbrul, bancnota, cartea poștală) sau ilustrații cu mare impact la public (fotografia de presă, ilustrațiile de carte – dar și filmul istoric) și în același timp au calitatea de material ilustrativ, nu în ultimul rând sunt manipulate de autori / emitenți (de exemplu, statul) pentru a transmite diverse mesaje (propagandă, artă angajată). Pe de altă parte, sursele literare (beletristica, memorialistica etc.) îl reprezintă pe autorul lor, dar și epoca acestuia, ele putând fi folosite pentru ilustrarea atmosferei unei epoci, a unor structuri sociale. De multe ori, sursele literare sunt convertite în surse vizuale (romanele care sunt ecranizate) sau sunt însoțite de ilustrații care completează mesajul transmis de autorul operei literare respective.

Nu în ultimul rând, subiectul cursului își propune să ofere studenților o perspectivă culturală asupra surselor istorice, adesea puse în slujba demersurilor pur evenimential.

Cursul facultativ constituie o activitate didactică cu caracter *deschis* pe tot parcursul semestrului, care încurajează participarea liberă a studenților la discuții și îi încurajează să dezvolte proprii analize și să-și formeze și să-și susțină proprii puncte de vedere. De asemenea, cursul îi încurajează pe studenți să lucreze în grup și să-și comunice opiniile și ideile.

Datorită formulei interactive și a caracterului său exclusiv vizual, cursul se adresează și studenților de la alte facultăți.

II. Bibliografia obligatorie

1. Arnheim, Rudolf: *Arta și percepția vizuală*. O psihologie a văzului creator. Traducere de Ionescu, Florin, Cuvânt înainte de Victor Ernest Mașek. București, Meridiane, 1979.
2. Lucian Boia, *Jules Verne. Paradoxurile unui mit*. București, Ed. Humanitas, 2005, 281 p.
3. Buzdugan, Gheorghe – Luchian, Octavian – Oprescu, Constantin C.: *Monede și bancnote românești*, București, 1977.
4. Marcel Dănescu, *Filatelie de la A la Z* (București, Ed. Sport-Turism, 1987), 423 p.

5. Pierre Francastel, *Pictură și societate*. București, Ed. Meridiane, 1970. pp. 35-135.
6. Hauser, Arnold: *The Social History of Art. Volume 2: Renaissance, Mannerism, Baroque*. New York: Vintage Books, 1957.
7. Ion Hobana, *Douăzeci de mii de pagini în căutarea lui Jules Verne*. București, Ed. Univers, 1979, 240 p.
8. Iosif Micu, *Teme și subiecte filatelice din istoria României*. București, Ed. Albatros, 1980, 241 p.
9. Natalie Zemon Davis, *The return of Martin Guerre*. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1983, 162 p.
10. Laurențiu Vlad, *Propaganda and Reception in the Construction of National Identity: The Role of International Exhibitions (1868-1937)*, în *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, Historia*, vol. 50, nr. 1, Iunie, 2005.

III. Materiale folosite în cadrul procesului educațional

Prelegerile și discuțiile aferente au la bază o mare diversitate de surse:

- vizuale (film istoric, pictură modernă, ilustrații de carte, fotografie de artă, fotografie de presă, timbre, bancnote, cărți poștale)
- literare (fragmente literare beletristice sau memorialistice).

IV. Planificarea întâlnirilor

1. Introducere

2. Arta angajată. Arta în slujba ideologiei

Al. Tănase, Ion Rebedeu, *Artă și ideologie*. Iași, Ed. Junimea, 1979, pp. 36-55.

Jean-Jacques Wunenburger, *Filosofia imaginilor*. Traducere de Muguraș Constantinescu. Ediție îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu. Iași, Ed. Polirom, 2004.

3. Industrializare, modernizare în pictura modernă

Walter Benjamin, *The work of Art in the Age of Mechanical Reproduction*, în Francis Frascina, Jonathan Harris, *Art in Modern Culture. An Anthology of Critical Texts*. London, Phaidon Press, 1992.

Debora L. Silverman, *Art nouveau in fin-de-siècle France: politics, psychology, and style*. Berkeley, University of California Press, 1989.

4. Cafenelele din Paris în secolul al XIX-lea. Istoria sociabilității clasei muncitorești

Peter Clark, *The English Alehouse: A Social History, 1200-1830*. London, 1983.

Perry Duis, *The Saloon: Public Drinking in Chicago and Boston, 1880-1920*. Urbana, 1983.

Roy Rosenzweig, *Eight Hours for What We Will: Workers and Leisure in a Industrial City, 1870-1920*. Cambridge, 1986.

M. Foucault, *A supraveghea și a pedepsi: nașterea închisorii*, ed. a II-a, Pitești, 2005. (ed. I-a, 1997)

J. Habermas, *Sfera publică și transformarea ei structurală: Studiu asupra unei categorii a societății burgheze*, București, 2005.

5. Identitate urbană și spațiul public. Cafenelele din Budapesta și identitatea clasei mijlocii (secolele XIX-XX)

Saly Noémi, *Törzkávéházamból – zenés kávéházba. Séta a Budapesti körutakon*, Osiris, Budapest, 2005.

Gyani Gabor, *A kavehabza jaro polgar*, în *Budapesti Negyed*, 12-13 (1996/2-3).
Idem, *Identity and the Urban Experience: Fin-de-Siecle Budapest*, Columbia University Press, New York, 2004.

6. Teatrul în școlile iezuite din Cluj (1693-1773)

Nigel Griffin, *Jesuit School Drama*, London, 1986.

Jean-Marie Valentin, *Le theatre des Jesuites dans les pays de langue allemand*, 2 vol., Stuttgart, 1984.

Istvan Kilian, *Church, school, drama and stage in the 17th-18th centuries*, în *Publicationes Universitatis Miskoliensis, Sectio Philosophica*, Tomus IV, 1998.

Imre Varga, *A kolozsvari jezsuita szinjatszasa*, in Demeter Julia, Kilian Istvan (eds.), *A Magyar színház születe*, Miskolc, 2000, p. 231-244.

7. „Întoarcerea lui Martin Guerre” – cartea și filmul. Vizionarea filmului, discuții privind mesajul pe care producătorii, regizorul și scenariștii îl transmit spectatorilor. Comparație cu intențiile autoarei cărții, Natalie Zemon-Davies

Natalie Zemon Davis, *The return of Martin Guerre*. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1983, 162 p.

Ionuț Costea, *Istoria ca vocație sau Întoarcerea lui Martin Guerre*, in *Revista Bistriței*, 2000, p. 301-314.

8. Jules Verne. Biografia, principalele romane. Receptarea lor de către public (publicuri) în diferite epoci. Subiectele și motivele cele mai des întâlnite în romane. Mesajul transmis de ilustrațiile romanelor lui Jules Verne.

Lucian Boia, *Jules Verne. Paradoxurile unui mit*. București, Ed. Humanitas, 2005, 281 p.

Ion Hobana, *Douăzeci de mii de pagini în căutarea lui Jules Verne*. București, Ed. Univers, 1979, 240 p.

id., *Jules Verne - chipuri, obiceiuri și peisaje românești*. București, Pro, 2004, 251 p.

Simion Săveanu, *Pe urmele lui Jules Verne în România*. București, Albatros, 1980, 272 p.

9. Filmul istoric și istoria. Horea (1984) (regia Mircea Mureșan, scenariul Titus Popovici). Istoriografia română despre rășcoala lui Horea. David Prodan. Prezentarea filmului Horea și discuție pe marginea mesajului istoric pe care îl transmite

David Prodan, *Rășcoala lui Horea*, vol. I-II. București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, 633 + 775 p.

Nicolae Edroiu, *Rășcoala lui Horia, 1784-1785*. București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978, 105 p.

10. Filatelie și istorie. Istoria timbrelor. Instrumente ale regimurilor politice și surse pentru istoria politică. Studii de caz: statele succesoriale ale Monarhiei Austro-Ungare și ale Imperiului Țarist

Marcel Dănescu, *Filatelie de la A la Z* (București, Ed. Sport-Turism, 1987), 423 p.

Otton Gross, *Incursiune în lumea timbrelor*. București, Ed. Albatros, 1983, 248 p.

Iosif Micu, *Teme și subiecte filatelice din istoria României*. București, Ed. Albatros, 1980, 241 p.

11. Bancnote și propaganda de stat. Studii de caz pe bancnotele emise pe teritoriul Cehoslovaciei (1918-2008) și României (1877-1989). Artă și ideologie

Mýty naše slovenské [Miturile noastre slovace]. Eduard Krekovič, Elena Mannová, Eva Krekovičová [eds.]. Bratislava, Academic Electronic Press, 2005, 246 p.

Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*. București, Ed. Humanitas, 1997.

12. Curs practic. Analiza și interpretarea izvoarelor vizuale

V. Modul de evaluare

Studentii participă *activ* la curs, analizând și comentând secvențe de film, imagini sau fragmente literare.

VI. Bibliografia opțională

1. David L. Dowd, *Art as National Propaganda in the French Revolution*, în *Public Opinion Quarterly*, 15:3 (Autumn 1951), p. 532-546.
2. Nicolae Edroiu, *Răscoala lui Horia, 1784-1785*. București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1978, 105 p.
3. Frascina, Francis (et al), *Modernity and Modernism. French Painting in the Nineteenth Century*. London: The Open University, 1993. pp. 50-68.
4. Adelin Guyot, Patrick Restellini, *Arta nazistă*. București: Editura Corint, 2003.
5. Ion Hobana, *Jules Verne - chipuri, obiceiuri și peisaje românești*. București, Pro, 2004, 251 p.
6. David Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol. I-II. București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1984, 633 + 775 p.
7. Simion Săveanu, *Pe urmele lui Jules Verne în România*. București, Albatros, 1980, 272 p.
8. Debora L. Silverman, *Art nouveau in fin-de-siècle France: politics, psychology, and style*. Berkeley, University of California Press, 1989.
9. Al. Tănase, Ion Rebedeu, *Artă și ideologie*. Iași, Ed. Junimea, 1979.
10. Richard Wagner, *Art and Revolution*.
<http://users.belgacom.net/wagnerlibrary/prose/wagartrev.htm>